

PROJEKTA DEMART ATVĒRTĀS MĀKSLAS METODOLOGIJAS ROKASGRĀMATA

Kā demokratizēt mākslas pasūtīšanas procesu, iesaistot vietējās kopienas

DemArt
International
Institute of Community
Commissioned Art

Vai esi kādreiz domājis par mākslas darba pasūtīšanu savai kopienai?

Laikā, kad pasaulē arvien vairāk pieņemas spēkā sociālā polarizācija un sarūk demokrātisko vērtību nozīme, projekts "DemArt" tiecas radīt cerību, ka pārmaiņas ir iespējamas. Tā ir jauna iniciatīva, kuras mērķis ir apvienot mākslas spēku un demokrātijas principus, lai piedāvātu iespēju indivīdiem un kopienām ar radoša procesa, dialoga un sadarbības starpniecību iesaistīties aktuālu sabiedrības problēmu risināšanā. "DemArt" kodolu veido pārliecība, ka māksla var būt vienojošs un transformējošs spēks, kas veicina iekļaujošu un pieņemošu attieksmi un iedvesmo rīcībai.

Ungārijas teātra "Bethlen Square" un tā starptautisko partneru uzsāktais projekts "DemArt" cenšas mazināt plaisu, kas pastāv starp kultūras inovācijām un demokrātisku sabiedrības iesaisti. Apvienojot kopienas pārstāvju, mākslinieku, kultūras organizatoru un pašvaldību pārstāvju radošos talantus, projekta mērķis ir radīt drošu telpu, kurā var satikties dažādas balsis, lai apmainītos ar idejām un risinātu arī sarežģītus jautājumus, kas skar kopienas. "DemArt" izmanto plašu metožu klāstu – no radošām darbnīcām līdz publiskās mākslas instalācijām un stāstniecībai – nolūkā veicināt kritisko domāšanu un sabiedrības līdzdalību.

Viena no programmas prioritātēm ir sasniegt marginalizētas un mazāk pārstāvētas sabiedrības grupas, izceļot viņu pieredzi un perspektīvu. Ar šīm darbībām "DemArt" ne tikai cenšas veicināt individuālo izaugsmi, bet arī sekmēt kolektīvo atbildības sajūtu par taisnīgas un iekļaujošas sabiedrības veidošanu. Šāda pieeja ir cieši saistīta ar projekta veidotāju redzējumu par kultūras virzītu demokrātiju, kurā aktīva līdzdalība un kopīgas pieredzes veidošana ir priekšnoteikums, lai sabiedrībā varētu notikt pozitīvas pārmaiņas.

Iepazīstoties ar šajā dokumentā apkopotajiem projekta rezultātiem un atziņām, varat gūt ieskatu, kā "DemArt" izdevies apvienot mākslu un demokrātisku līdzdalību, kas, cerams, atstās paliekošu ietekmi. Ar šiem ievadvārdiem aicinām lasītāju apzināties radošumam piemītošo spēju radīt pārmaiņas sabiedrībā, mudinot ikvienu vēlreiz izvērtēt mākslas lomu mūsu kopīgās nākotnes veidošanā. "DemArt" (mākslas pasūtīšanas procesa demokratizēšana, iesaistot vietējās kopienas) ir neliela mēroga projekts, kuru finansēja Eiropas Savienības programma "Radošā Eiropa" un kuru no 2023. līdz 2025. gadam īstenoja Ungārijas organizācijas "Bethlen Square Theater", "Pro Progressione", Polijas organizācija "Art Transparent" un Latvijas organizācija "Latvijas Jaunā teātra institūts".

"DemArt" metodoloģija

Kopienas pasūtīta māksla var izrādīties sarežģīts uzdevums gan tajā iesaistītajām organizācijām, gan māksliniekiem un kopienas pārstāvjiem. Mēs varam minēt neskaitāmus ieguvumus, ko sniedz caurskatāms un līdzdalību veicinošs process, taču neiztikt arī bez daudziem šķēršļiem. Šis metodoloģiskais materiāls var noderēt kā uzziņas resurss organizācijām vai kopienas pārstāvjiem, kuri vēlētos atkārtot šādu projektu. Šeit apkopotās vadlīnijas balstītas Kvīnsas mākslas padomes mākslas pasūtīšanas programmas un projekta "DemArt" pieredzē.

Vadlīnijās aprakstīts, kā izmantot šo uzziņas resursu, lai tas pēc iespējas labāk kalpotu un būtu ērti lietojams. Šīs metodoloģiskās vadlīnijas atsaucas uz Kvīnsas mākslas padomes programmu, pēc kuras parauga veidots "DemArt" projekts. Tās var palīdzēt sasniegt Kvīnsas programmas panākumus, kā arī mācīties no tajā pieļautajām kļūdām.

Vadlīnijās izmantota pakāpeniska struktūra, kas aptver visus projekta posmus. Lai katra posma apraksts būtu pēc iespējas efektīvāk lietojams, tie veidoti pēc vienas uzbūves – apraksts, ieteicamā rīcība, nevēlamā rīcība un padomi.

Nobeigumā ietverta sadaļa ar vispārīgiem secinājumiem par mākslas darbu pasūtīšanas procesa uzsākšanu, kas noderēs vietējām organizācijām un kopienu pārstāvjiem, izmantojot šo metodi darbā ar viņu piesaistītajiem mākslas pasūtītājiem un māksliniekiem.

KĀ PILNVĒRTĪGI IZMANTOT ŠĪS VADLĪNIJAS

1. Pirms publicējat mākslas pasūtītāju atklātā konkursa uzsaukumu, izlasiet visus šeit minētos norādījumus.
2. Atzīmējiet visus projekta posmus savā personīgajā un organizācijas kalendārā.
3. Identificējiet ieinteresētās personas, ar kurām sadarbosieties visā procesā un katrā projekta posmā.
4. Izveidojiet sarakstu ar uzdevumiem, kas jums būs jāveic katrā projekta posmā.
5. Pirms jauna posma uzsākšanas rūpīgi izlasiet tam atbilstošos norādījumus.
6. Pirms katras partneru tikšanās veltiet laiku, lai apdomātu, kādi iespējamie izaicinājumi var būt sagaidāmi.
7. Kad noslēdzat kādu no metodoloģijas posmiem, atzīmējiet, ko no tā esat mācījies.
8. Šajās piezīmēs iekļaujiet arī mākslas pasūtītāju un/vai mākslinieku atgriezenisko saiti.
9. Lai nostiprinātu šo metodoloģiju, dalieties pieredzē ar starptautiskajiem partneriem.

KVĪNSAS MĀKSLAS PADOMES PROJEKTĀ GŪTĀS ATZIŅAS

Šeit uzskaitītas mākslas pasūtīšanas programmu vadītāju Kellijas Olšanas (2017–2021) un Daniela Valtuenjas (2021–2022) atziņas, kas gūtas, īstenojot divus dažādus Kvīnsas mākslas padomes modeļus, kas realizēti laikā no 2017. līdz 2020. gadam, un kuras ieteicams ņemt vērā, sākot strādāt ar šo metodoloģiju.

1. Lai izvairītos no pārpratumiem, jau projekta sākumā skaidri definējiet visus procesus.
2. Parakstiet līgumus un vienošanās ar visiem iesaistītajiem, ietverot tajos pēc iespējas precīzāku informāciju par uzdevumiem, darba kalendāru, saistībām, honorāriem utt.
3. Pielāgojiet savu komunikācijas stratēģiju, valodu un metodes tai personu grupai, ar kuru strādājat.
4. Atvēliet vairāk laika tam, lai veiktu arī tik vienkāršus uzdevumus kā, piemēram, "Doodle" anketas pildīšana, darbu paraugu iesniegšana vai sanāksmju iepilninošana.
5. Esiet iecietīgi jautājumā par to, kas skaitās "profesionāls".
6. Lai radītu piederības sajūtu projektam, iesaistiet ikvienu procesā jau no paša sākuma.
7. Nodrošiniet procesa caurskatāmību un ņemiet vērā visu dalībnieku ieteikumus.
8. Izmantojiet lēmumu pieņemšanas metodi, kas ļauj ievērot projekta vajadzības, vienlaikus ņemot vērā iesaistīto personu intereses.
9. Nepaļaujieties uz normatīviem vai iepriekšpieņemtiem uzskatiem par to, kas skaitās "skaists" vai "kvalitatīvs".
10. Apzinieties, ka mākslas profesionāļu viedoklis var nebūt kopienas prioritāte.
11. Ņemiet vērā, ka pat tik vienkārši digitāli projektu pārvaldības rīki kā e-pasta ziņas, "Doodle" anketas vai koplietojamas mapes arī ir saistīti ar varas struktūrām un var nebūt piemēroti visiem.
12. Esiet gatavi risināt jautājumus par valodas pieejamību – gan saistībā ar dažādu valodu lietojumu, gan atšķirīgu valodas līmeni vai stilu.
13. Esiet gatavi tam, ka mākslinieki vai kopienas pārstāvji var nepiekrīst projekta vadības principiem, un nebaidieties tos mainīt.
14. Esiet reālistiski attiecībā uz to, ko projektā iespējams paveikt, – nemēģiniet atrisināt strukturālas problēmas tikai ar mākslas darbu, lai cik iedarbīgs tas būtu.
15. Palīdziet kopienas mākslas pasūtītājiem, māksliniekiem un kopienas pārstāvjiem nostiprināt sasniegtos mērķus arī pēc mākslas darba pirmizrādes.

NORĀDĪJUMI METODOLOĢIJAS LIETOŠANAI

Šeit varat iepazīties ar Kvīnsas mākslas padomes izdevuma [“Kā jūs varat pasūtīt mākslu. Soli pa solim pretī jaunās kultūras attīstībai”](#) metodiskajiem norādījumiem, kas tika veidoti, lai palīdzētu vietējām organizācijām un kopienas pārstāvjiem īstenot viņu projektu.

Katrs projekta posms strukturēts 4 daļās: apraksts, ieteicamā rīcība, nevēlamā rīcība un padomi. Šāds formāts atvieglo projekta īstenošanu, nosakot pamatvajadzības, kas nepieciešamas katra posma vēlamā rezultāta sasniegšanai, kā arī vērsot uzmanību uz katra posma svarīgāko uzdevumu un iespējamajiem riskiem. Katrā sadaļā īpaša uzmanība pievērsta vietējo kopienu iesaistei, lai iedrošinātu iedzīvotājus pasūtīt mākslu.

ATKLĀTAIS KONKURSS MĀKSLAS PASŪTĪTĀJIEM

Atklātais konkurss mākslas pasūtītājiem ļauj partneriem izvēlēties kopienas pārstāvjus jeb mākslas pasūtītājus, kas izvēlēsies māksliniekus, kuru mākslas darbi tiks pasūtīti šajā projektā. Uzsaukumā jāiekļauj projekta izklāsts, darba apraksts, tostarp pienākumi un ieguvumi, kā arī atlases kritēriji.

Ieteicamā rīcība

- Uzskaitiet projekta prasības pēc iespējas detalizētāk.
- Publicējiet pēc iespējas precīzu projekta kalendāru, tostarp paredzēto ārzemju ceļojumu datumus.
- Sarīkojiet informācijas dienu, kurā cilvēki varētu vairāk uzzināt par mākslas pasūtītāju lomu.
- Mudiniet pieteikties konkursam neprofesionāļus un amatierus.
- Izplatiet uzsaukumu stratēģiski nozīmīgās vietās un to cilvēku vidū, kas var palīdzēt sasniegt mērķauditoriju.

Nevēlamā rīcība

- Negaidiet, ka pretendenti sapratīs, kas ir “mākslas pasūtītājs” tā, kā to saprotat jūs.
- Neizplatiet uzsaukumu tikai māksliniekiem un mākslas organizācijām.
- Neizmantojiet vispārīgus terminus vai vārdus, kas saprotami tikai mākslas aprindās.
- Negaidiet, ka potenciālie pretendenti paši izrādīs interesi; uzrunājiet viņus, izmantojot mārketinga stratēģiju.

Padomi

- Noskaidrojiet, kuri ir kopienas vadošie aktīvistu, un sazinieties ar viņiem, lai izplatītu uzsaukumu kopienas pārstāvju vidū.
- Izmantojiet gan digitālos mārketinga kanālus, gan klātienē un analogos informācijas izplatīšanas paņēmienus.
- Izceliet uzsaukumā svarīgu informāciju, tostarp ārzemju ceļojumu datumus, honorāru u. c.
- Izmantojiet vietējos piemērus, kas saistīti ar mākslas pasūtīšanu, lai potenciālie pretendenti labāk izprastu procesu.
- Atstājiet iespēju pieteikties konkursam arī pa tālruni.
- Ieplānojiet papildu nedēļu termiņa pagarināšanai.

MĀKSLAS PASŪTĪTĀJU IZVĒLĒŠANĀS PROCESS

Mākslas pasūtītāju izvēlēšanās process ietver pieteikumu apkopošanu, izskatīšanu un izvērtēšanu, pretendentu atlasīšanu, interviju veikšanu un galīgā lēmuma pieņemšanu. Šis ir būtisks projekta posms, jo tas, kādi būs pretendenti, iespaidos arī projekta iznākumu.

Ieteicamā rīcība:

- Sastādiet kalendāra grafiku, kurā ieplānots laiks pieteikumu izskatīšanai, sākotnējai atlasei, intervijām un galīgajai atlasei.
- Vērtējiet pretendentus, ievērojot atlases kritērijus, un sarindojiet pēc punktu skaita tos, kurus aicināsiet uz interviju.
- Pirms intervijām sagatavojiet jautājumus, kas pretendentiem ļaus izvērtēt pieteikumus minētās atbildes.
- Piešķiriet lielāku prioritāti jautājumiem, kas saistīti ar darbu kopienā.
- Izvēlieties pēc iespējas daudzveidīgu pretendentu grupu, kas pārstāv kopienu (dzimums, rase, sociālais slānis utt.).
- Uzturiet kontaktu arī ar neizvēlētajiem pretendentiem un iesaistiet viņus, informējot par projekta jaunumiem un pasākumiem.

Nevēlamā rīcība

- Nepiešķiriet prioritāti mākslas profesionāļiem tikai tāpēc, ka viņu pieteikumi šķiet “spēcīgāki”.
- Neveiciet intervijas tā, it kā pretendenti būtu pieteikušies uz darbu, bet mudiniet viņus parādīt savu saistību ar kopienā.
- Tas, ka pieteikums šķiet “vājš”, nenozīmē, ka pretendents būs slikts mākslas pasūtītājs.
- Nepieņemiet, ka cilvēki saprot mākslas pasūtītāja lomu, pat ja viņi ir pieteikušies šai pozīcijai.

Padomi

- Ievāciet informāciju par kopienā, lai sagatavotu intervijas jautājumus.
- Intervējiet ne vairāk kā 5 pretendentus dienā, lai izvairītos no izdegšanas.
- Vadīt intervijas vajadzētu vairāk nekā vienam cilvēkam.
- Apsveriet iespēju atlases procesā iesaistīt kādu kopienas pārstāvi, vismaz kā novērotāju.

MĀKSLAS PASŪTĪTĀJU APMĀCĪBAS

Mākslas pasūtītāju apmācības palīdz atlasē izvēlētajiem mākslas pasūtītājiem izprast un ievērot kopienas pasūtītās mākslas vērtības.

Ieteicamā rīcība

- Izveidojiet apmācību programmu, kas iedzīvina kopienas pasūtītās mākslas idejas.
- Izstrādājiet programmu, pamatojoties uz Kvīnsas mākslas padomes brošūru un Mākslinieku pasūtījumu programmā gūto pieredzi.
- Kombinējiet darbu grupās ar individuālām pārrunām, lai risinātu vispārīgus un katrai valstij specifiskus jautājumus.

- Izstāstiet mākslas pasūtītājiem, kā tiek sagatavoti mākslas darbu projektu pieteikumi un esiet atvērti atgriezeniskajai saitei, lai vajadzības gadījumā veiktu izmaiņas.
- Sagatavojiet pirmo versiju mākslinieku atklātajam konkursam.

Nevēlamā rīcība

- Nepieņemiet, ka mākslas pasūtītāji pārzina mākslas darbu pieteikumu iesniegšanas procesu.
- Nenoraidiet mākslas pasūtītāju iespaidus, gaumi vai kritērijus tikai tāpēc, ka tie neatbilst tradicionāli pieņemtajām “kvalitātes” vai “skaistuma” definīcijām.
- Neaprobežojieties ar mākslas jēdzienu apguvi, bet iekļaujiet mācību programmā idejas, kas atspoguļo daudzveidību, iekļaušanu, sociālo ietekmi u. c.

Padomi

- Ņemiet vērā, ka mākslas pasūtītājiem var būt atšķirīga dzīves pieredze.
- Nosakiet mākslas pasūtītāju pienākumus, iepazīstinot viņus ar projekta metodoloģiju un darba kalendāru.

ATKLĀTAIS KONKURSS MĀKSLINIEKIEM

Atklātā konkursa mērķis ir aicināt māksliniekus iesūtīt idejas kopienas pasūtītam mākslas darbam. Uzsaukumu kopīgi izstrādā projekta vadītāji un mākslas pasūtītāji – tas notiek mākslas pasūtītāju apmācību laikā. Uzsaukumā jāiekļauj projekta apraksts, atbilstības un atlases kritēriji, ieguvumi un kalendārs, kurā iekļauti visi projekta norises datumi.

Ieteicamā rīcība

- Ievērojiet lielāko daļu norādījumu, kas jau minēti sadaļā par atklāto konkursu mākslas pasūtītājiem.
- Atbalstiet mākslas pasūtītājus uzsaukuma veidošanas procesā.
- Sniedziet papildu kontekstu par projekta vērienu.
- Sagatavojiet māksliniekus darbam kopienas pasūtītas mākslas vidē.
- Izlemiet, kādus materiālus lūgsiet māksliniekam iekļaut pieteikumā (darba paraugs, video utt.).
- Izplatiet uzaicinājumu netradicionālās mākslas telpās.
- Uzrunājiet kopienas pārstāvjus, lai konkursa uzsaukums sasniegtu pēc iespējas vairāk cilvēku.
- Uzsaukuma izplatīšanas procesā izmantojiet to, ka mākslas pasūtītāji ir arī kopienas pārstāvji.

Nevēlamā rīcība

- Veidojot konkursa uzsaukumu, neiejaucieties, bet palīdziet mākslas pasūtītājiem noorientēties.
- Neaprobežojieties tikai ar “mākslinieciskiem” pieteikumiem, esiet atvērti kultūras darbiem, kas var pārtapt oriģinālos mākslas darbos.

Padomi

- Veidojot konkursa uzsaukumu māksliniekam, ņemiet vērā iepriekšējos padomus, kas minēti sadaļā par uzsaukumu veidošanu mākslas pasūtītājiem.
- Sarīkojiet informācijas dienu māksliniekam, lai viņi varētu uzdot jautājumus un izteikt savas šaubas.
- Pārdomājiet komunikācijas stilu un apsveriet iespēju izmantot vairāk nekā vienu valodu atkarībā no kopienas, ar kuru vēlaties sadarboties, īpatnībām.
- Sadarbojieties ar vietējiem iedzīvotājiem, organizācijām un/vai uzņēmumiem, lai nonāktu pie potenciālajiem pretendentiem, kuri varētu nebūt jūsu organizācijas redzeslokā.
- Esiet atvērti projektiem, kas ir ārpus tradicionālajām mākslas formām un izaicina tās.

MĀKSLINIEKU KONKURSA FINĀLISTU ATLASE

Kad noslēdzas atklātais konkurss, mākslas pasūtītāji izvēlas trīs māksliniekus, kuri pēc tam detalizētāk izstrādā savus pieteikumus. Šīs sākotnējās atlases mērķis ir noskaidrot, kuras idejas varētu vislabāk atbilst projekta mērķim, jo īpaši attiecībā uz vietējo kopienu iesaistīšanu ar mākslas palīdzību.

Ieteicamā rīcība

- Izveidojiet vērtēšanas metodiku, lai mākslas pasūtītāji varētu veikt atlasī, pamatojoties uz atklātajā konkursā minētajiem kritērijiem.
- Nepieciešamības gadījumā palīdziet mākslas pasūtītājiem, bet neiejaucieties viņu lēmumos.
- Izlemiet, vai atlases process ietvers interviju.
- Ja veiksiet intervijas, ieplānojiet tām vismaz divas nedēļas un intervējiet ne vairāk kā 5 māksliniekus dienā, lai izvairītos no izdegšanas, tāpat kā mākslas pasūtītāju atlasē.
- Apsveriet iespēju atlases laikā vai pēc tās iesaistīt kopienas pārstāvjus un uzklaut viņu vērtējumus.

Nevēlamā rīcība

- Neiejaucieties mākslas pasūtītāju kritērijos un prioritātēs.
- Neuzticieties savai “kompetencei”, vērtējot mākslinieku pieteikumus.
- Negaidiet, ka kopienas pasūtītā māksla atbildīs šobrīd aktuālai estētikai un/vai tendencēm.
- Nenoraidiet pieteikumus tikai tāpēc, ka tie neatbilst “kvalitātes” minimumam, ko jūs prasītu standarta mākslinieku konkursā.

Padomi

- Izstrādājiet intuitīvi lietojamu rīku, ar kura palīdzību mākslas pasūtītāji novērtē un sarindo mākslinieku pieteikumus (piemēram, “Submittable”, “Excel” izklājlapa u. c.).
- Iepriekš vienojieties par metodi, ko izmantosiet, ja radīsies strīds, izvērtējot un sarindojot mākslinieku pieteikumus.
- Izveidojiet interešu konflikta protokolu, kas mākslas pasūtītājiem jāparaksta pirms pieteikumu vērtēšanas.
- Esiet atvērti izskatīt mākslinieciskus priekšlikumus, kas drīzāk atbilst citām definīcijām, piemēram, tādām kā mediācija, sociālais darbs vai sabiedrības iesaistīšana.

MĀKSLAS DARBU PRIEKŠLIKUMU IZSTRĀDE

Trīs konkursā izvēlētie mākslinieki rezidences laikā turpina izstrādāt pieteiktās idejas un iesniedz tās mākslas pasūtītājiem, kas lems par to, kurš projekts tiks pasūtīts. Šī procesa mērķis ir ļaut māksliniekiem attīstīt iesniegto pieteikumu, lai redzētu, kā tas iekļaujas kopējā projektā.

Ieteicamā rīcība

- Noskaidrojiet mākslinieku vajadzības, lai pārliecinātos, ka viņu darba apstākļi ir piemēroti projektu izstrādei.
- Aiciniet māksliniekus parakstīt vienošanos, kurā iekļauta visa informācija par projektu izstrādi (noteikumi, stipendijas apmērs, darba grafiks, termiņi utt.).
- Sniedziet māksliniekiem atbalstu projekta izstrādē, īpaši aiciniet to darīt mākslas pasūtītājus.
- Radiet apstākļus, lai mākslinieki varētu mijiedarboties savā starpā, kā arī ar organizācijas darbiniekiem, mākslas pasūtītājiem un kopienas pārstāvjiem.
- Veiciniet mākslinieku savstarpējo satiecību.

Nevēlamā rīcība

- Nepaļaujieties uz to, ka mākslinieki saprot, kā darbojas šis projekts.
- Projektu izstrādes procesu nevajadzētu slēpt no kopienas kopienas pārstāvjiem.
- Ideju attīstīšanas procesam nav jāklūst par sacensību starp trim atlasītajiem māksliniekiem.
- Neiedaliet katram mākslas pasūtītājam savu mākslinieku, lai izvairītos no interešu konflikta un nevienprātības galīgajā atlasē.

Padomi

- Noskaidrojiet, vai mākslinieki ir ar mieru uzklaut atsauksmes no mākslas pasūtītājiem un kopienas pārstāvjiem, un attiecīgi veidojiet savu iekšējo komunikāciju.
- Esiet gatavi tam, ka mākslinieki nejutās ērti saņemt komentārus no mākslas pasūtītājiem, tāpēc izstrādājiet stratēģiju, kā risināt potenciālos konfliktus.
- Rezidences telpu veidojiet pēc iespējas atvērtāku, lai ideju attīstīšana nešķīstu kā slēgts process, bet gan kā atvērta telpa, kurā var iegriezties kopienas pārstāvji.
- Mākslas pasūtītājiem jājūtas brīvi, pildot savu lomu, tomēr atgādiniet par māksliniecisko brīvību, kas pienākas arī māksliniekiem.

GALĪGĀ ATLASE

Kad mākslinieki ir izstrādājuši savas idejas, viņi tās iesniedz mākslas pasūtītājiem, kas lems, kurš darbs tiks pasūtīts. Organizācijām un mākslas pasūtītājiem jāizlemj, kādā formātā šie projekti tiks iesniegti un kā tie tiks vērtēti. Šis posms noslēdzas ar pasūtītā darba paziņošanu.

Ieteicamā rīcība

- Ņemiet vērā padomus, kas minēti pirmajos divos posmos saistībā ar mākslas pasūtītāju un mākslinieku atlasī.
- Izstrādājiet vērtēšanas metodi, lai mākslas pasūtītāji varētu objektīvi novērtēt katru projekta pieteikumu.
- Vienojieties par atlases kritērijiem mākslas pasūtījumam, kas var būt un var nebūt tādi paši kā triju finālistu atlasei.
- Izlemiet formātu, kādā tiks prezentēti projektu priekšlikumi, un apsveriet iespēju šajās prezentācijās iesaistīt kopienas pārstāvjus.

Nevēlamā rīcība

- Ņemiet vērā padomus, kas minēti sadaļā “Mākslinieku konkursa finālistu atlases nevēlamā rīcība”.
- Nemēģiniet atrisināt visas kopienas vajadzības vienā projektā, katrs pieteikums pievērsīsies savai tēmai.

Padomi

- Sniedziet atgriezenisko saiti visiem trim māksliniekiem.
- Centieties projektā jēgpilni iesaistīt māksliniekus, kuri netiks izvēlēti.
- Iesaistiet kopienas pārstāvjus projektu prezentācijās un pievērsiet uzmanību viņu prioritātēm, kad izstrādāsiet atlases kritērijus.

MĀKSLAS DARBA IZRĀDĪŠANA

Kad mākslas darba veidošanas process noslēdzies, pasūtītais darbs tiek parādīts vietējiem iedzīvotājiem. Šī notikuma mērķis ir izrādīt cieņu mākslinieka darbam un atzīmēt mākslas pasūtītāju un kopienas pārstāvju iesaistes nozīmi visā procesa gaitā.

Ieteicamā rīcība

- Sadarbojieties ar kopienas pārstāvjiem, lai kopiena uzzinātu par mākslas darba pirmizrādi.
- Uzaiciniet kopienas pārstāvjus apmeklēt pasākumu un apsveriet iespēju piešķirt ierobežotu daudzumu ielūgumu ieinteresētajiem cilvēkiem.
- Izsakiet atzinību visiem, kas bijuši iesaistīti šajā projektā, tostarp starptautiskajiem partneriem un pārējiem finālistiem, kas netika izvēlēti.
- Ļaujiet apmeklētājiem uzzināt vairāk par darba tapšanas kontekstu pirms un pēc mākslas darba pirmizrādes, neaprobežojoties tikai ar mākslas darba izrādīšanu.

Nevēlamā rīcība

- Negaidiet, ka mākslas darba sagatavošanas posmā mākslas pasūtītāji uzņemsies producēšanas pienākumus.
- Izvairieties no papildu finansiāla sloga saistībā ar darba pirmizrādi.

Padomi

- Padomājiet par oriģinālu formātu mākslas darbu izrādīšanai, kas ļautu izcelt kopienas pārstāvju, mākslas pasūtītāju un mākslinieku ieguldīto darbu.
- Sagatavojiet viesu sarakstu un laikus uzrunājiet viņus.
- Saskaņojiet mākslas darbu izrādīšanas laiku ar starptautiskajiem partneriem, lai gūtu pēc iespējas lielāku gandarījumu no šīs pieredzes.

IZVĒRTĒŠANA

Kad notikusi mākslas darba pirmizrāde, projektu nepieciešams izvērtēt, lai visi mācītos no gūtās pieredzes.

Ieteicamā rīcība

- Izstrādājiet rīku (piemēram, "Google Forms" aptaujas anketu), lai ievāktu atsauksmes no visām iesaistītajām pusēm: mākslas pasūtītājiem, māksliniekiem, konsultantiem, kopienas pārstāvjiem, notikuma apmeklētājiem utt.
- Apkopojiet informāciju un viedokļus, izmantojot dažādas metodes, tostarp tiešsaistes un klātienes, un sistematizējiet to, lai varētu dalīties ar partneriem.
- Atgriezieties pie šīs metodoloģijas rokasgrāmatas, lai izsekotu projekta attīstības gaitai un tajā sniegtajiem padomiem.
- Mudiniet iesaistītās personas būt atklātām, daloties ar savu pieredzi.
- Esiet gatavi saņemt negatīvas atsauksmes.

Nevēlamā rīcība

- Cilvēku atsauksmēm ne vienmēr var uzticēties, tāpēc izvērtējiet projekta rezultātus gan anonīmi, gan atklāti.
- Neveidojiet garas un/vai sarežģītas aptaujas, lai cilvēki tās patiešām aizpildītu.

Padomi

- Apkopojiet informāciju uzreiz pēc mākslas darba pirmizrādes, lai saņemtu pietiekami daudz atbilžu.
- Sarīkojiet svētku pasākumu, lai nosvinētu komandas darbu, un iekļaujiet tajā atgriezeniskās saites sniegšanu par projekta norisi.
- Izstrādājiet rīku, ar kuru apkopot atgriezenisko saiti no dažādām valstīm, un izveidojiet saskaņotu ziņojumu, kas atspoguļo informāciju gan konkrētās valsts, gan starptautiskā līmenī.

NĀKAMIE SOĻI

1. Apkopojiet visu informāciju un sagatavojiet pēdējo atskaiti.
2. Sniedziet atgriezenisko saiti kopienai.
3. Izstrādājiet stratēģiju, kā kopienas pārstāvjiem saglabāt saikni ar organizāciju, projektu un mākslas pasūtītājiem pēc projekta beigām.
4. Apsveriet iespēju pieteikties papildu finansējumam, lai stiprinātu izveidotos sakarus.
5. Izplatiet šo metodoloģiju.
6. Mudiniet citus veidot projektus pēc šī modeļa.

Projekta "DemArt" rīkkopa

Atvērtās mākslas metodoloģijas rokasgrāmatas mērķis ir panākt, lai projekta "DemArt" metodes būtu iespējams īstenot jebkurā citā vietā. Tāpēc kā paraugs var kalpot ne tikai "DemArt" vērtības, stāsti par iesaistītajiem cilvēkiem un mākslas pasūtījumiem, bet arī materiāli, kas izstrādāti projekta gaitā. Tos iespējams izmantot kā paraugus nākotnes projektos.

Zemāk publicēti svarīgākie dokumenti, kas tika izstrādāti projekta "DemArt" laikā. Jūs varat tos brīvi izmantot, rediģēt un kopīgēt. Katram dokumentam ir īss apraksts un kvadrātkods, kas aizved uz datnes oriģinālo versiju angļu valodā un partneru valstu valodās (ungāru, poļu un latviešu valodā), kuras iespējams tulkot tiešsaistē.

Rīcības kodekss

Projekta atklāšanas sanāsmē tika izstrādāts rīcības kodekss, par kuru vienojās visi projekta dalībnieki, lai ievērotu sadarbības noteikumus un pamatnostādnes turpmākajā sadarbībā.

Vēstule pašvaldībai

Ņemot vērā, ka šī projekta pamatā ir darbs ar kopienu, vēlams jau sākuma stadijā tajā iesaistīt pašvaldības un kopienas pārstāvjus, ar kuriem sadarboties visā projekta gaitā. Iesakām nosūtīt vēstuli pašvaldībai, kas sagatavota pēc šāda parauga.

Atklātā konkursa mākslas pasūtītājiem uzsaukums

Ar atklāta konkursa starpniecību mākslas pasūtītāji tika aicināti kļūt par kopienas līderiem. Šajā konkursā līdztekus citiem kritērijiem tika ņemta vērā gan viņu iesaiste kopienā, gan vēlme ar mākslas palīdzību dot pienesumu vietējā vidē.

Mākslas pasūtītāju apmācību programma

Kad bija izvēlēti mākslas pasūtītāji, viņiem norisinājās kopīgas apmācības ar mērķi radīt kopības sajūtu un palīdzēt izstrādāt mākslinieku atklātā konkursa atlases nosacījumus un kritērijus.

Atklātā konkursa māksliniekiem uzsaukums

Mākslas pasūtītāji izstrādāja konkursa uzsaukumu māksliniekiem, ņemot vērā savas kopienas vajadzības un sapņus, kā arī pieņēma lēmumus par projektu formātu un vērienu. Šajā procesā viņus atbalstīja projekta vadītāji un konsultanti.

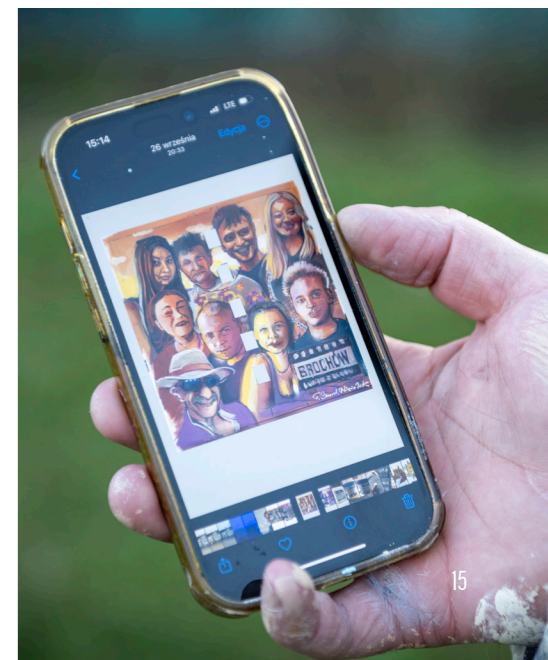
Mākslinieku pieteikuma veidlapa

Mākslinieki atsaucās atklātā konkursa uzsaukumam, aizpildot veidlapu. Tā mākslas pasūtītāji varēja apzināt potenciālās projektu idejas savām kopienām, no kurām pirmajā posmā izvēlējās trīs labākās.

Lēmumu pieņemšanas metodika

Pieņemt lēmumus ir grūti, jo īpaši, ja finansējumu var piešķirt tikai vienam projektam. Šeit aprakstīta lēmuma pieņemšanas prakse, ko izmantoja viena no projekta "DemArt" komandām, lai nonāktu pie galīgā lēmuma tā, lai ikviens procesa dalībnieks justos uzklauts un iesaistīts.

Laiks pasūtīt mākslas darbu savai kopienai!

Tagad tava kārta!

Ceram, ka metodoloģijas rokasgrāmata palīdzēs īstenot projekta "DemArt" ideju jūsu kopienā. Taču, pirms sākat, lūdzam paturēt prātā:

- Iesaistīt cilvēkus projektā nav vienkārši, un tas ne vienmēr notiek kā plānots.
- "Kvalitatīva māksla" ir subjektīvs jēdziens, par ko ļoti bieži nav vienprātības.
- Lai cilvēki atsauktos atklāto konkursu uzsaukumiem, vajadzīga pārdomāta stratēģija.
- Var gadīties, ka atbalstu projektam ietekmēs politisko vēlēšanu rezultāti.
- Var gadīties, ka projekta gaitā mainīsies tajā iesaistītie darbinieki.
- Starp iesaistītajām personām var rasties strīdi.
- Sapulcināt iesaistītos cilvēkus vienkopus var izrādīties sarežģīts uzdevums.
- Izmaksas var palielināties inflācijas vai citu negaidītu apstākļu dēļ.
- Kopienas pārstāvjiem var atšķirties viedoklis par pasūtīto mākslas darbu.
- Atrodiet laiku sapulcēm, kurās novērtēt un pārrunāt paveikto.
- Nepieciešams padomāt par projekta turpinājumu arī pēc tā beigām.

Projekta "DemArt" partneri

Teātris "Bethlen Square" – Centrāleiropas mākslas tīkls

BETHLEN
téri színház

Teātris "Bethlen Square", kam ir 95 gadus sena vēsture, pašreizējā veidolā darbojas kopš 2012. gada. Teātris tiek finansēts, izmantojot sabiedrisko pakalpojumu līgumu, un tas nodrošina augstas kvalitātes kultūras pieredzi vietējiem iedzīvotājiem. Šis starpdisciplinārais, eksperimentālais laikmetīgās skatuves mākslas centrs ir vienīgā kultūras iestāde šajā apkaimē un cenšas novērst būtisku iztrūkumu kultūras piedāvājumā. Teātris atbalsta vietējos māksliniekus, piedāvājot labvēlīgu vidi profesionālai izaugsmei.

"Bethlen Square" iesaista iedzīvotājus ar dažādu programmu un darbnīcu starpniecību, kā arī veidojot kopienas izrādes, kas veicina kolektīvu radīšanu un līdzdalību. Teātris kalpo kā reģionālais centrs pārrobežu sadarbībai, starpdisciplināriem festivāliem un mākslinieku rezidenču programmām, nodrošinot platformu daudzveidīgajai Centrāleiropas mākslinieku kopienai.

Izvirzot iekļaušanu kā prioritāti, teātris piedāvā visiem pieejamas izrādes par pieņemamu cenu, lai nodrošinātu, ka ikviens sabiedrības loceklis, tostarp no sociāli nelabvēlīgas vides, var piedalīties teātra notikumos.

"Pro Progressione"

"Pro Progressione" ir mākslas centrs Budapeštā, kas rada iespēju satikties cilvēkiem ar dažādām profesijām un ambīcijām, veidojot starptautisku sadarbību kultūras jomā. Organizācija koncentrē savus resursus uz jomām, kurās tā vēlas panākt pozitīvu ilgtermiņa ietekmi, tāpēc tās darbība norit sešos virzienos: sabiedrības līdzdalība mākslā (*PP Social*), kultūras un dabas mantojuma interpretācija (*PP Cult*), mūzika kā tradīciju nesēja (*PP Sound*),

unikālu izrāžu producēšana (*PP Arts*), vides un sociālā ilgtspēja (*PP Green*), kā arī darbs pie projektiem, kas attīsta un uzlabo metodes un metodoloģiju, apvienojot teorētiskās zināšanas ar praktisko pieredzi (*PP Plus*).

"Pro Progressione" ir Eiropas Komisijas iniciatīvas "Jaunais Eiropas "Bauhaus"" oficiālā partnerorganizācija, kas aktīvi iesaistās tādos starptautiskos tīklos kā "Culture Action Europe", "IETM" un "Voices of Culture". Īstenojot starpdisciplinārus projektus ar Eiropas Komisijas atbalstu, organizācija veido starptautisku mākslinieku, organizāciju un auditorijas tīklu, palīdzot kopienām atrast savu ceļu uz mākslu.

Laikmetīgās mākslas fonds "Art Transparent"

TRANSPARENT

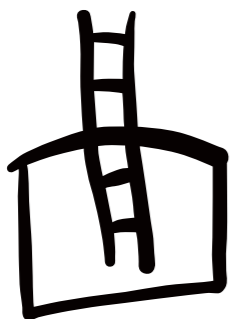

"Art Transparent", kas dibināts 2005. gadā Vroclavā, Polijā, pēta laikmetīgās mākslas un sociālo jautājumu mijiedarbi. Fonds sadarbojas ar dažādu jomu profesionāļiem, lai radītu kultūras iniciatīvas ar lielu ietekmi.

Viens no fonda galvenajiem projektiem ir "DemArt", kura mērķis ir veidot dialogu starp māksliniekiem un vietējām kopienām, organizējot darbnīcas un publiskas mākslas intervences, lai risinātu sabiedrībai aktuālus jautājumus.

Organizācijas galvenais notikums – "SURVIVAL Art Review" – ir plaši pazīstams, ikgadējs festivāls, kas piesaista tūkstošiem apmeklētāju. Tā ir platforma inovatīvām mākslas izpausmēm, kritiskām diskusijām, pirmizrādēm un starptautiskām sadarbībām. "Art Transparent" Vroclavā pārvalda arī divas unikālas galerijas: "Mieszkanie Gepperta", kas apvieno vēsturisko kontekstu ar laikmetīgām izstādēm, un "Galeria Szewska" – dzīvīgu telpu, kurā izstāda jaunu mākslinieku eksperimentālos darbus.

"Art Transparent" misija – ar mākslu rosināt būtisku ietekmi sabiedrībā, radot telpas sadarbībai, pārdomām un rīcībai.

Latvijas Jaunā teātra institūts (LJTI) ir nevalstiska projektu organizācija, kas strādā ar laikmetīgo teātri, deju un citām skatuves mākslas formām vietējā un starptautiskā līmenī. Kopš 1995. gada LJTI organizē starptautisko jaunā teātra festivālu "Homo Novus", kas ir vadošais laikmetīgās skatuves mākslas festivāls Latvijā, kā arī organizē vienreizējus (viesizrādes, izrāžu producēšana) un ilgtermiņa (festivāli, izglītības programmas, informācijas aprīte, starptautiskā sadarbība) projektus un pasākumus kopā ar vietējiem un starptautiskiem partneriem, paplašinot teātra radīšanas, izplatīšanas un uztveres robežas un veicinot daudzveidīgas, inovatīvas, atbildīgas un neatkarīgas profesionālās skatuves mākslas attīstību vietējā un starptautiskā līmenī. LJTI jau ilgstoši nodarbojas ar projektiem, kuros piedalās kopienas, vadot ar šo jomu saistītas rezidences un mākslas programmas.

Atvērtās mākslas metodoloģijas rokasgrāmatas pilna versija angļu valodā pieejama šeit

Projekta veidotāji

Demokrātiskas mākslas pasūtīšanas veicināšana, iesaistot vietējās kopienas ("DemArt")
Starptautiskais kopienas pasūtītās mākslas institūts ("ICCA")

PARTNERU ORGANIZĀCIJAS

Teātris "Bethlen Square"
– Centrāleiropas mākslas tīkls

"Pro Progressione"

"Art Transparent"

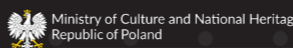
Latvijas Jaunā teātra institūts

FINANSĒTĀJI

Co-funded by
the European Union

"DemArt" un "ICCA" finansē Eiropas Savienība. Paustie viedokļi un uzskati atspoguļo autora(-u) personīgos uzskatus un ne vienmēr sakrīt ar Eiropas Savienības vai Eiropas Izglītības un Kultūras izpildāģentūras (EACEA) viedokli. Ne Eiropas Savienība, ne EACEA neuzņemas atbildību par paustajiem uzskatiem.

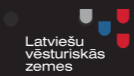
Projektu "DemArt" līdzfinansē Polijas Republikas Kultūras un nacionālā mantojuma ministrija no Kultūras veicināšanas fonda.

Projektu "DemArt Lejassilēzija – kopienas mākslas pasūtīšana vietējai publiskajai telpai"
līdzfinansē Lejassilēzijas vojevodistes pašvaldība.

Līdzfinansē Latvijas
Republikas Kultūras ministrija.

Izdevums tapis ar Valsts pētījumu programmas projekta "Sabiedrības saliedētības vektori" (VPP-KM-SPASA-2023/1-0002) atbalstu.
Saliedē+spēja

SADARBĪBAS PARTNERI

KULDĪGAS
KULTŪRAS
CENTRS

KULDĪGAS
NOVADS

HOMO NOVUS
International Festival of Contemporary Theatre
Starptautiskais jaunā teātra festivāls

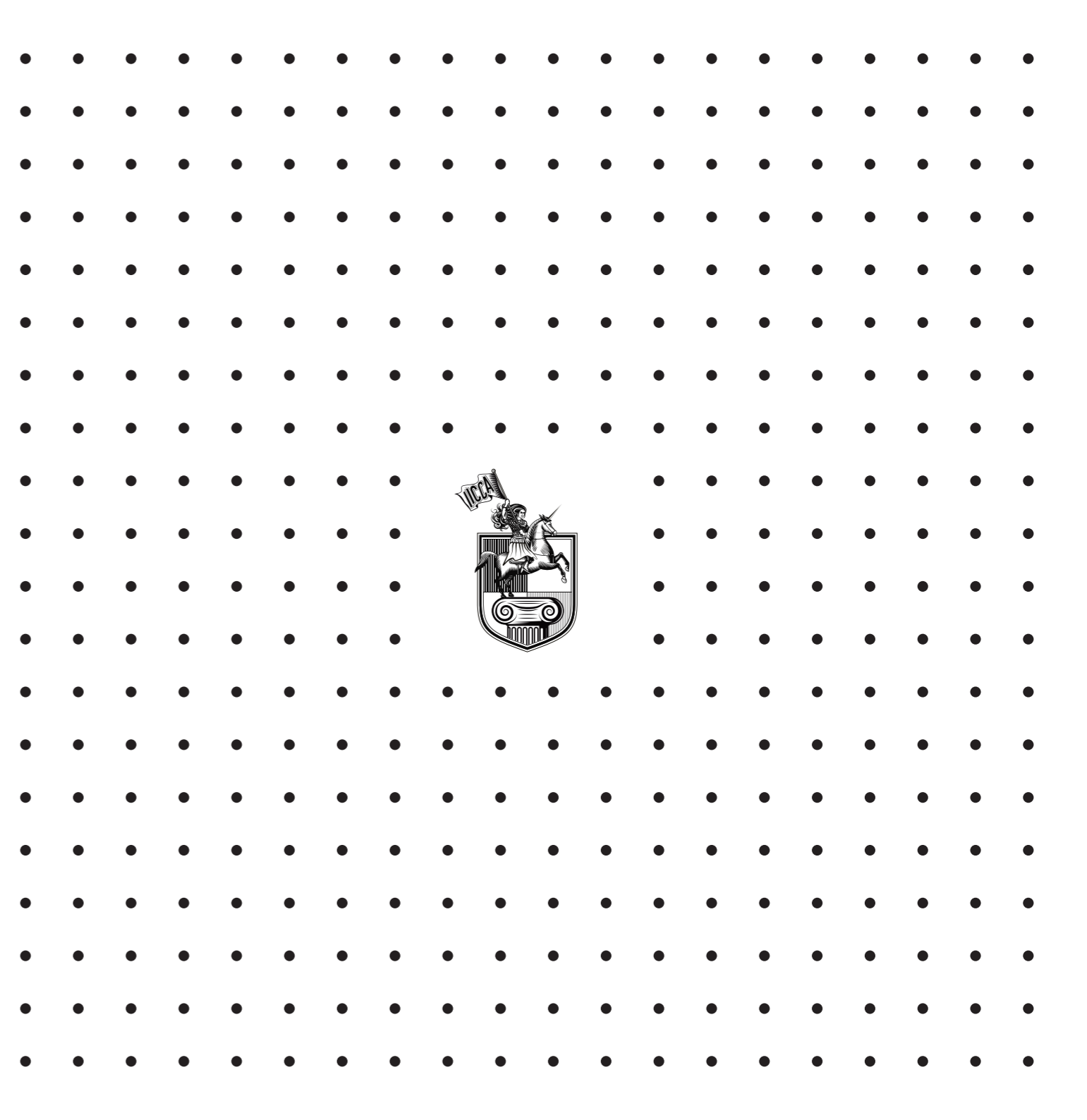
AUTORU KOMANDA:

Anna Némethné Molnár, Barna Petrányi, Dr. László Váci, Márton Csuzi, Tímea Kókai-Nagy, Vanda Baross, Dr. Małgorzata Misniakiewicz, Dr. Karolina Bieniek, Michał Bieniek, Santa Remere, Bek Berger, Dorottya Ács, Dominika Gergő, Juda Jelinek, Arleta Gosławska, Małgorzata (Gosia) Tutko, Hubert Sulima, Ieva Štro, Elīna Beītika, Vendija Bakanauskaite, Metrum Ensemble, Kristóf Szabó, Dorottya Márton, Jagoda Dobecka, Julia Tkacz un Mikołaj Tkacz, Jurgis Spulenieks, Gundega Evelone un Laura Feldberga, Kristīne Botros un Aiga Vaitkus, un Daniel Valtueña.

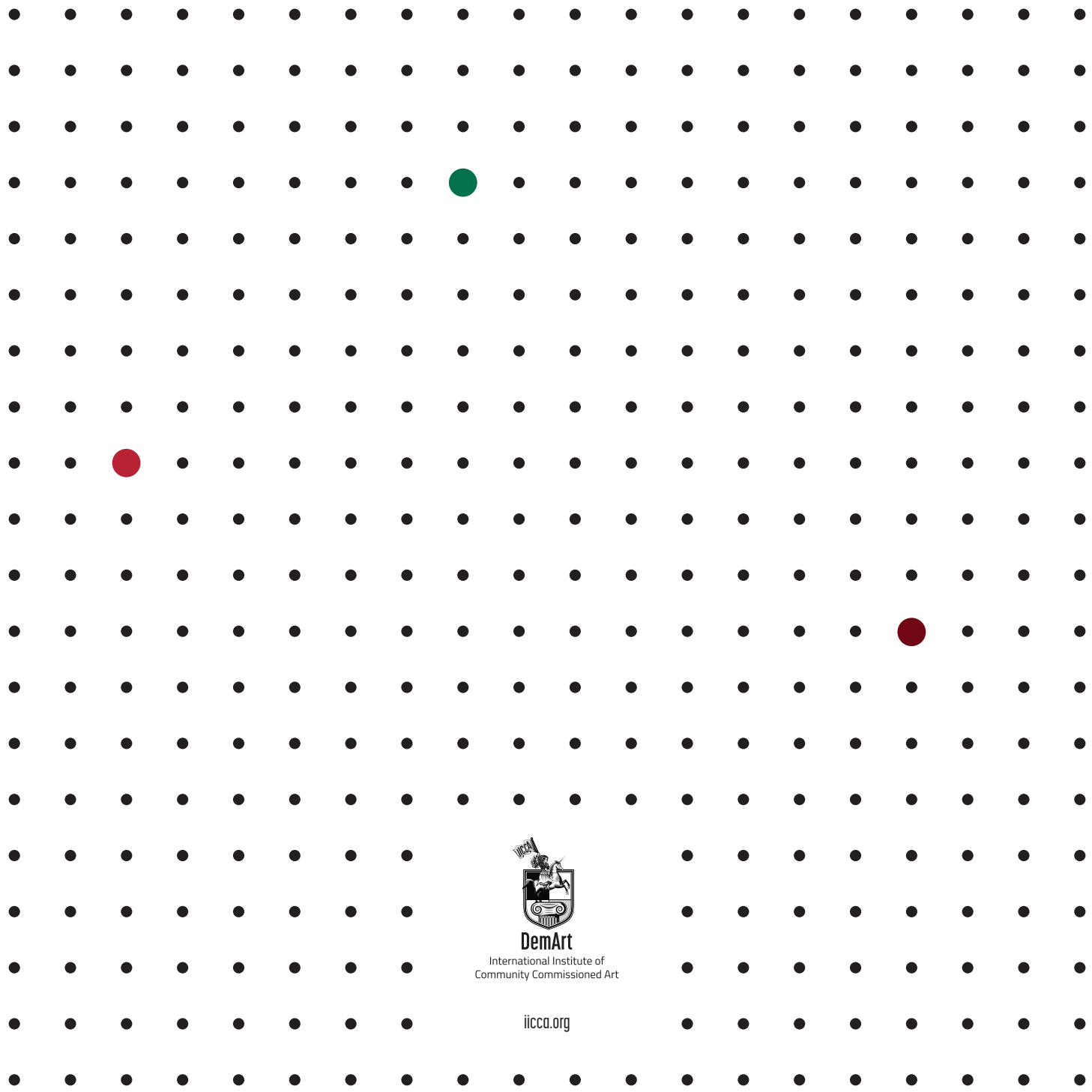
Redaktors: Daniel Valtueña • **Tulkojums uz latviešu valodu:** Madara Lapiņa, Santa Remere • **Redaktore:** Aija Andersone
• **Grafiskais dizains:** Gergely Tóth • **Foto autori:** © Gábor F. Tóth © Gergely Máté Oláh © Ervin Laskovity © Iza Nagy © Anna Némethné Molnár © Tobiasz Papuczys © Małgorzata Kujda © Ieva Benefelde © Jēkabs Aleksandrs Krūmiņš

Visām projektā iesaistītajām kopienām.

DemArt
International Institute of
Community Commissioned Art

iicca.org